

Nr 831

Av herr **Bohman m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. och 29 § 1 mom. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

I Kungl. Maj:ts proposition nr 144 har framlagts förslag om införande av ett nytt sista stycke i 27 § 1 mom. B i värnpliktslagen den 30 december 1941 av innehåll att värnpliktig, som antagits för utbildning till reservofficer vid armén, är skyldig att utöver tiden för utbildning till värnpliktig officer om 630 dagar undergå reservofficersutbildning under ytterligare högst 200 dagar. Förslaget bygger på i Kungl. Maj:ts proposition nr 109 angivna nya grunder för reservofficersinstitutionen.

Det är anledning att till en början dröja vid frågan vilken ställning enligt förslaget till nya grunder för reservofficersinstitutionen denna befälskategori avses skola få. För närvarande är reservofficerarna fast anställda, ehuru deras tjänstgöringsskyldighet är synnerligen inskränkt i förhållande till det heltidstjänstgörande aktiva befälet. Reservofficerarnas förmåner bestämmes sålunda enligt Saar m. fl. författningar på i princip samma sätt som gäller för aktiva officerare.

I proposition nr 109 (s. 137) föreslås nu den förändringen att, såsom 1954 års befälsutredning förordat, reservbefälet skall bli en speciell grupp av värnpliktsbefälet. Oaktat vad i propositionen därjämte anföres om det lämpliga i "att bestämmelser rörande reservofficerspersonalen direkt ansluter sig till den nuvarande anställningsformen som fast anställd", kan propositionen knappast förstås på annat sätt än att reservofficerarna avses skola överföras till de värnpliktiga och inom denna bilda en särskild grupp på samma sätt som hittills t. ex. de värnpliktiga officerarna.

Att reservofficerarna avses framgent bli värnpliktiga, framgår för övrigt även därav, att ersättningen till reservofficer under tjänstgöring förutsättes skola utgå icke som nu enligt avlöningsreglementena utan enligt värnpliktslöneförfattningarna såsom värnpliktslön jämte viss lönefyllnad, så att det totala beloppet uppgår till lönen till aktiv officer i motsvarande grad.

Den omständigheten att reservofficeren överföres till värnpliktskategorien torde få betydelse bl. a. i beskattningshänseende. Enligt anvisningarna p. 6 till 32 § kommunalskattelagen är t. ex. det till värnpliktig

under fredstjänstgöring utgående penningbidraget icke skattepliktig intäkt.

I förevarande proposition nr 144 föreslås nu, att i värnpliktslagen skall intagas vissa bestämmelser om den blivande reservofficerens tjänstgöringsskyldighet. Reglerna har emellertid begränsats till att avse den tjänstgöring, som vederbörande skall genomgå för erhållande av *utbildning* till reservofficer. Då regler saknas om den tjänstgöringsskyldighet, som åvilar den utbildade reservofficeren, måste värnpliktslagens allmänna regler om den officersutbildades tjänstgöringsskyldighet bli att tillämpa. I denna skall då inkluderas den förlängning av 30 dagar som föreslås i det nya andra stycket till 27 § E värnpliktslagen.

Av proposition nr 109 framgår emellertid, att reservofficeren avses skola erhålla en avsevärt mera vittgående tjänstgöringsskyldighet än den som åvilar en värnpliktig officer, som icke tillika är reservofficer. Då värnpliktslagen bör innehålla fullständiga regler om den tjänstgöringsskyldighet som åvilar alla olika kategorier av värnpliktiga, måste propositionens lagförslag kompletteras med bestämmelser om reservofficerarnas fortsatta tjänstgöringsskyldighet.

Skulle avsikten — trots de uttryckliga uttalanden av motsatt innebörd i proposition nr 109, som ovan citeras — vara att reservofficerarna skall förbli fast anställda, kommer lagstiftningsfrågan i ett annat läge. Det kan då diskuteras, huruvida behov föreligger av att i värnpliktslagen upptaga särskilda regler om tjänstgöringsskyldigheten för den som skall utbildas till reservofficer. Då denna utbildning avses skola bli av frivillig natur, torde särskilda regler härom i värnpliktslagen icke vara påkallade, varför det nya stycket i 28 § B värnpliktslagen kan helt utgå.

Hur än må förhålla sig med de hittills behandlade spörsmålen, ger i allt fall det ifrågavarande styckets avfattning anledning till erinringar. En förutsättning för den i propositionen nr 109 framlagda reformen har varit att reservofficerarna liksom hittills skall rekryteras på frivillighetens väg. Därom står emellertid intet i lagförslaget. Det kan tilläggas, att icke heller beträffande uttagning till värnpliktig officer enligt nuvarande regel i 27 § B andra stycket värnpliktslagen lagen föreskriver något om att uttagning blott får ske efter frivilligt åtagande. En sådan regel finns däremot beträffande uttagning till officersutbildning vid flottan i 27 § C andra stycket.

Det synes uppenbart, att lagen bör klart utsäga, att uttagning till reservofficer får ske allenast efter vederbörandes eget åtagande. Den i propositionen föreslagna lydelsen innefattar, att riksdagen ger Kungl. Maj:t en fullmakt att, om så önskas, föreskriva tvångsvis uttagning till reservofficer.

Mot den utformning bestämmelsen erhållit kan vidare erinras, att den måste befaras komma att verka allvarligt rekryteringshämmande.

Den som en gång antagits för utbildning till reservofficer har nämligen enligt lagförslaget icke någon rätt att avbryta tjänstgöringen, därest han av en eller annan grund — t. ex. familjeskäl eller hänsyn till sin utbildning — önskar göra detta. Den som efter en första utbildningsomgång av 630 dagar tvekar att frivilligt påtaga sig ytterligare 200 dagar, måste bliva än mer betänksam att inlåta sig på reservofficersutbildningen då han vet, att han icke har någon rätt att ändra sig ens om han av tvingande skäl önskar göra detta.

Mera allmänt kan mot lagförslaget invändas, att det inger betänkligheter att genomföra en lagändring av detta slag endast med avseende å arméns personal. Motsvarighet till dessa regler, varigenom de värnpliktiga, vilka skall utbildas till reservofficerare i armén, i lag påläggas en extra utbildningstid av närmare sju månader, saknas i värnpliktslagen beträffande övriga vapenslags reservofficersaspiranter och finns ej heller annorstädes. En så tydligt markerad olikformighet mellan olika vapenslags värnpliktiga verkar stötande mot bakgrund av de allmänna rättvisepprinciper, på vilka värnpliktslagen bygger.

Av vad här anförts framgår, att det i åtskilliga hänseenden föreligger oklarhet om bakgrunden till och räckvidden av den föreslagna lagändringen. Denna bör därför enligt vår mening anstå i avvaktan på erforderliga förtydliganden i berörda hänseenden. Önskvärt är även att full korrespondens skapas mellan reservofficerare tillhörande olika vapenslag.

Under åberopande av det anförda hemställas,

att riksdagen icke måtte bifalla förslaget om införande av ett nytt sista stycke i 27 § mom. B värnpliktslagen.

Stockholm den 3 maj 1960

Gösta Bohman

Carl Eric Hedin

Folke Björkman

Nils G. Fröding